

میزان آشنایی کتابداران پزشکی با راهکارهای مقابله با سرقت ادبی

مریم غفوری^۱ / فریبا رخس^۲ / سپیده ره افروز^۳

چکیده

مقدمه: با ظهور فناوری‌های اطلاعاتی، پدیده سرقت ادبی آگاهانه یا ناآگاهانه رو به افزایش است و این امر موجب خدشه دار شدن جامعه علمی می‌گردد، در این میان کتابداران می‌توانند نقش مهمی در حفظ سلامت جامعه علمی داشته باشند. از این رو پژوهش حاضر، به بررسی نقش کتابداران در ارتباط با سرقت ادبی و راهکارهای مقابله با آن در دانشگاه‌های علوم پزشکی تیب یک کشور پرداخته است.

روش کار: در این پژوهش روش پژوهش پیمایشی تحلیلی و نوع مطالعه کاربردی بود. ابزار گردآوری داده پرسشنامه استاندارد انجمن کتابداران آمریکا بود. جامعه آماری شامل کارکنان کتابدار کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی تیب یک کشور (۱۱۰ نفر) بود، روش نمونه‌گیری سرشماری بود. روایی پرسشنامه‌ها از روش محتوایی و صوری و پایایی آن با استفاده از آزمون آزمون-آزمون مجدد با ضریب همبستگی ۰/۷۸ تأیید گردید و روش گردآوری داده‌ها به شیوه ارسال الکترونیک و پستی بود. جهت تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار SPSS در دو سطح آمار توصیفی (درصد و میانگین) و استنباطی آزمون Chi-square استفاده شد.

یافته‌ها: بیش از ۴۰/۴ درصد از ۹۱ پاسخگو گزارش دادند که به دانشجویان و اساتید در نحوه استناددهی کمک نموده‌اند. آزمون کای اسکور نشان داد که بین کتابدارانی که به دانشجویان در خصوص سبک استناد و چگونگی استناد به منابع راهنمایی می‌کنند و سطح تحصیلات آن‌ها رابطه‌ای وجود دارد (p-value = ۰/۰۲) در حدود ۳۰ درصد از کتابداران در تهیه بروشور آموزشی و تکالیف درسی با اساتید همکاری داشته‌اند.

نتیجه‌گیری: در این پژوهش مشخص شد که کتابداران به خاطر آگاهی بسیار کم از نقش خود در این رابطه، در بیشتر حوزه‌های مورد بررسی فعالیت کمی داشته‌اند. در واقع کتابداران با موارد سواد اطلاعاتی بیگانه هستند. لذا، با بالا بردن سطح تحصیلات کتابداران و برگزاری کارگاه‌های آموزشی می‌توان آن‌ها را با نقش‌های جدید خود آشنا ساخت.

کلید واژه‌ها: کتابدار پزشکی، سرقت ادبی

• وصول مقاله: ۹۵/۰۲/۱۵ • اصلاح نهایی: ۹۵/۰۵/۱۳ • پذیرش نهایی: ۹۵/۰۶/۰۸

۱. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، مرکز تحقیقات فناوری اطلاعات در امور سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان؛ دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران

۲. دانشجوی دکتری مدیریت اطلاعات سلامت، مرکز تحقیقات فناوری اطلاعات در امور سلامت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران؛ نویسنده مسئول (mgh067@yahoo.com)

۳. کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، نام دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

های پژوهش اعتماد خواهند داشت. این اعتماد دو جانبه سرمایه عظیمی است که پایه‌های پیشرفت و پویایی هر جامعه بر آن استوار خواهد بود. اخلاق علمی پژوهشگران را موظف می‌سازد که در مطالعات خود کاملاً صادق، منصف و بی‌طرف باشند. اگر از آثار دیگران استفاده می‌کنند، باید به آن آثار به درستی استناد کنند و حق مولف را در هر شرایطی پاس دارند. [۴] برای رعایت اخلاق علمی باید دید چه کسانی در فرایند تولید علم دخالت دارند و چه کسانی از این فرایند بهره‌مند می‌شوند. به این ترتیب پژوهشگر موظف است حقوق همه گروه‌ها را رعایت کند. [۴] رعایت امانت در پژوهش و تاکید بر حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان آثار از مهمترین آموزه‌هایی است که باید در گروه‌های کتابداری تدریس شود و کتابداران و کتابخانه‌ها بدان پایبند باشند. ضروری است که نهادهای مسئول راهکارهای حقوقی و قانونی این حمایت را فراهم آورند و - در اجرای آن نیز کوشا باشند. [۵]

کتابداران بر اساس نوع تجربه ای که دارند، می‌توانند در پیشبرد ارائه تعاریف سرقت ادبی، ارائه فرایندهایی برای رسیدگی به تخلفات ادبی، تعیین نتایج و خسارات ممکن از انواع مختلف سرقت ادبی، مشارکت داشته باشند. [۶]

پژوهش‌هایی که ما بین سال‌های ۱۳۸۷ تا ۱۳۹۲ در داخل کشور انجام شده حاکی از آن است که امروزه عوامل مؤثری در انحرافات و سرقت علمی نقش دارد، از جمله آن‌ها می‌توان به عدم آگاهی محققین از قوانین، غفلت و بی‌توجهی، عدم فرهنگ استناد دهی، فراموشی ارجاع نگاری و سهل انگاری، درک نادرست و تفسیرهای غلط اشاره کرد. یکی از مهمترین راه‌های پیشگیری از این پدیده توجه به آموزش و در نظر گرفتن مجازات‌هایی برای متخلفان است. امروزه با ظهور اینترنت و حجم زیاد اطلاعات، تشخیص سرقت ادبی دشوار شده است، از این رو پژوهش‌هایی با تاکید بر ارتقای سواداطلاعاتی پژوهشگران و استفاده از نرم- افزارهای شناسایی سرقت ادبی، انجام شده است که می‌تواند نقش مؤثری در پیشگیری از سرقت ادبی ایفا کند.

با ظهور فناوری‌های اطلاعاتی به ویژه اینترنت، پدیده دستبرد علمی، آگاهانه یا ناآگاهانه رو به افزایش است. اهمیت این پدیده و تاثیرات نامطلوب آن در پیشبرد دانش، باعث شده جوامع علمی به ویژه در کشورهای پیشرفته توجه روز افزونی به آن داشته باشند. [۱]

دستبرد علمی شباهت‌هایی به سرقت دارد و راهکارهای مقابله با آن نیز تا حدود زیادی مشابه است. امروزه دستبردهای علمی معمولاً پس از انتشار مقاله نویسنده اصلی انجام می‌شود به همین دلیل زیان شدیدی به صاحب اثر وارد نمی‌کند. در مقابل با بی اعتبار کردن جامعه علمی و ایجاد رکود در آن، زبانی عمومی به بار می‌آورند که پیگیری آن بدون وجود شاکی خصوصی نیز ضروری است. [۲] معضل سرقت ادبی به آثار دیگران تنها منحصر به پژوهش‌ها و مقالات پزشکی نیست. این پدیده زیان بار تاکنون در حیطه- های علوم گوناگون و از کشورهای مختلف جهان گزارش شده است. [۳]

امروزه با رشد روزافزون انتشارات و مقالات علمی، دانشمندان تراز اول جهان هم تنها فرصت مطالعه مقالات پیشرو و تحول آفرینی را دارند، که در مجلات معتبر چاپ می‌شوند. حال آنکه اگر کسی به مقاله ضعیفی دستبرد زند، کسی نخواهد توانست متوجه کپی شدن آن از روی مقاله ضعیف دیگری شود. همچنین وجود مجلاتی که با انگیزه مادی مقالات غیر قابل قبول را می‌پذیرند، نیز مشکل را مضاعف کرده است. وجود چنین شرایطی زمینه را برای سوء استفاده برخی افراد فراهم نموده است. [۲]

نقش کتابدار متخصص به عنوان آموزشگر در مقابله با سرقت ادبی در پژوهش‌ها پررنگ‌تر شده است. کتابداران نقش اساسی در برقراری اخلاق علمی جوامع دارند، که این اخلاق علمی خود ضامن سلامت و استواری فرایند تولید، اشتراک و نقش دانش است. در سایه این اهداف هم پژوهشگران و جامعه نیز به اصالت، صحت و درستی یافته-

از سوی دیگر در پژوهش‌های انجام شده در خارج از کشور، بر ضرورت ارائه واحد درسی برای آموزش کامل دانشجویان در این زمینه، همکاری اساتید و مدیران با کتابداران در جهت پیشگیری و در نهایت تدوین آیین نامه ای در این خصوص تاکید شده است.

پژوهش‌هایی که تاکنون در ایران انجام شده، بیشتر به دلایل و تاثیرات سوء سرقت ادبی پرداخته است. از طرفی، با توجه به تاثیر نامطلوب سرقت ادبی بر جوامع علمی اینگونه به نظر می‌رسد که کتابداران بتوانند، با آگاهی از خط مشی و نرم-افزارهای سرقت ادبی، شرکت در کارگاه‌ها، مشارکت با دانشجویان و اساتید در انجام پژوهش و حل تمرینات، گام مؤثری در پیشبرد علم داشته باشند. از سوی دیگر، طبق آخرین ارزشیابی وزارت بهداشت از فعالیت‌های پژوهشی دانشگاه‌های علوم پزشکی مشخص شد که بیشترین تعداد مقالات ارائه شده در مجلات و همایش‌ها، مربوط به دانشگاه‌های تیپ یک کشور بوده است. در نتیجه بیشترین میزان تولید علم و پژوهشگران در زمینه علوم پزشکی در این دانشگاه‌ها می‌باشد. از آنجایی هم که کتابخانه به عنوان قلب یک دانشگاه در امر پژوهش است و همچنین انجمن کتابخانه‌های پژوهشی و دانشگاهی (ACRL) در بحث سواد اطلاعاتی در دو استاندارد شماره ۵ و ۶ خود به بحث سرقت علمی و نقش کتابداران در کاهش و جلوگیری از سرقت ادبی پرداخته است. بر این اساس پژوهشگران این مقاله تلاش کردند تا گامی فراتر نهند و به مطالعه در بین جامعه کتابداران دانشگاهی خصوصا کتابداران شاغل در دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران بپردازند، تا میزان آشنایی کتابداران را سنجیده و نیز آن‌ها را با سایر حوزه‌های کاریشان آشنا کنند، همچنین به عنوان چالشی آن را بررسی کنند.

روش کار

روش این پژوهش پیمایشی تحلیلی و نوع مطالعه کاربردی بوده است. جامعه آماری، ۱۱۰ نفر از کتابداران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی تیپ یک کشور که شامل

دانشگاه‌های علوم پزشکی: تهران، شهید بهشتی، اصفهان، شیراز، تبریز، کرمان، مشهد و اهواز در سال ۱۳۹۲ بود. و نمونه‌گیری انجام شد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه استاندارد بود که از مقاله گیسون و چسترانگمن در سال ۲۰۱۱ برگرفته و توسط انجمن کتابداری آمریکا تایید شده است. این پرسشنامه شامل دو نوع سوالات باز و بسته بود که توسط کتابداران کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی تیپ یک کشور تکمیل شد. روایی پرسشنامه مورد تایید سه تن از متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی قرار گرفت و برای پایایی آن از روش آزمون مجدد استفاده شد، بدین منظور پرسشنامه بین بیست کتابدار توزیع شد که ۱۷ پرسشنامه برگردانده شد و دوباره پس از ده روز پرسشنامه بین همان جامعه توزیع شد. ضریب همبستگی ۰/۷۸ به دست آمد که گویای پایایی خوب است. پرسشنامه مذکور به صورت الکترونیکی طراحی شد و به صورت پست الکترونیک و پیش‌تاز برای جامعه آماری ارسال گردید. بخش اول پرسشنامه شامل اطلاعاتی در مورد طرح و شیوه پاسخ‌گویی، بخش دوم مشخصات فردی و قسمت بعدی شامل سوالات بسته بود و در آخر قسمتی برای پیشنهادها در نظر گرفته شد. نرم افزار مورد استفاده در این پژوهش اس. پی. اس. اس بود و نوع روش آماری به کار رفته توصیفی شامل درصد فراوانی و میانگین و از برخی از روشهای آمار استنباطی شامل آزمون‌های کای دو (Chi-square)، مان ویتنی (Mann-Whitney)، تی مستقل (Independent t-test)، آنالیز واریانس و همچنین ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شد.

یافته‌ها

این پژوهش بر روی ۹۱ کتابدار از دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور شامل دانشگاه‌های تبریز، اهواز، کرمان، شیراز، مشهد، شهید بهشتی و اصفهان انجام گرفت. لازم به ذکر است که از بین ۱۱۰ نفر کتابدار، تنها ۹۱ نفر از آن‌ها در این طرح همکاری کردند. یافته‌ها نشان داد که بیشترین فراوانی

است. ۲۴/۷ درصد گاهی اوقات این مسئولیت را می‌پذیرند و بیش از نیمی از آن‌ها (۴۴/۹ درصد) آموزش موارد مربوط به سرقت ادبی را جزو مسئولیت‌های خود نمی‌دانند.

درصد فراوانی کتابداران، در خصوص شرکت یا برگزاری کارگاه‌های آموزشی مقابله با سرقت ادبی نشان داد که بیشترین میزان فراوانی (۹۵/۵ درصد) مربوط به کتابدارانی است که در کارگاه‌های آموزشی مقابله با سرقت ادبی شرکت نمی‌کنند و ۴/۵ درصد از آن‌ها در این کارگاه‌ها شرکت می‌کنند.

در قسمت مربوط به درصد فراوانی کتابداران در خصوص برگزاری کارگاه‌های اخلاق پژوهشی مقابله با سرقت ادبی مشخص شد که اکثریت کتابداران (۹۰/۹ درصد) از کتابداران کارگاه‌هایی در خصوص آموزش مقابله با سرقت ادبی برگزار نمی‌کنند و ۹/۱ درصد از آن‌ها این کارگاه‌ها را برگزار می‌کنند.

طبق یافته‌ها، بیش از نیمی از (۵۷/۳ درصد) کتابداران اطلاعی در مورد وجود نرم افزارهای ردیابی سرقت ادبی نداشتند. ۲۹/۲ درصد گفته‌اند که دانشگاه مجهز به این سیستم‌ها نیست و ۱۳/۵ درصد اظهار داشته‌اند که این نرم‌افزارها در دانشگاه وجود دارد و استفاده می‌شود.

در یافته‌ها مشهود شد که، بیش از نیمی از کتابداران (۵۱/۴ درصد)، هرگز با دیگر دانشگاه‌ها و دانشکده‌ها در خصوص پیگیری سرقت ادبی همکاری نداشتند و ۲۹/۷ درصد اظهار داشتند که بیش از ده بار در سال در این زمینه همکاری داشته‌اند. همچنین ۱۴/۹ درصد، یک تا دو مرتبه در سال، همکاری با دانشکده‌ها و دانشگاه‌های دیگر دارند اما هیچ یک از آن‌ها شش تا نه مرتبه در سال، فعالیتی در مورد پیگیری از سرقت ادبی انجام نداده‌اند. کمترین میزان فراوانی نیز، مربوط به تعداد دفعات سه تا پنج مرتبه در سال است که تنها سه نفر کتابدار پیگیری کرده‌اند.

بررسی درصد فراوانی کتابدارانی که در خصوص تهیه کتابچه‌های آموزشی (بروشور آموزشی) پیگیری از سرقت ادبی، با اساتید دانشگاه همکاری داشته‌اند، نشان داد که بیش از نیمی از کتابداران (۶۵/۵ درصد) با اساتید در

شرکت کنندگان مربوط به دانشگاه علوم پزشکی اصفهان و تهران و کمترین فراوانی مربوط به دانشگاه علوم پزشکی تبریز، شیراز و مشهد بوده است. همچنین بیشترین افراد شاغل در این حرفه را زنان (۷۷/۸ درصد) تشکیل می‌دهند.

توزیع فراوانی کتابداران به تفکیک میزان تحصیلات را نشان می‌دهد که از بین ۹۱ نفر کتابدار بیش از نیمی از آن‌ها در سطح کارشناسی هستند (۵۴/۲ درصد) و کمترین آمار مربوط به مدرک کاردانی (۳/۳ درصد) می‌باشد.

بیشترین سابقه کار کتابداران در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی بیش از ۱۶ سال بوده است که تعداد این افراد ۳۱ نفر (۳۵/۲ درصد) هستند. همچنین ۱۸/۲ درصد از آن‌ها دارای کمترین میزان فراوانی در سابقه کاری (صفر تا پنج سال) هستند.

درصد فراوانی دیدگاه کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی تیپ یک کشور در خصوص داشتن خط مشی مدون از طرف دانشگاه برای سرقت ادبی بدین صورت بوده است که بیش از نیمی (۵۳/۴ درصد) از کتابداران از وجود خط مشی دانشگاه در خصوص سرقت ادبی آگاهی نداشته‌اند، همچنین ۱۴/۸ درصد کتابداران از وجود خط مشی مدون در دانشگاه برای سرقت ادبی آگاهی داشته‌اند و ابراز کرده‌اند که دانشگاه این خط مشی را دارد. همچنین ۳۱/۸ درصد بیان کردند که دانشگاه خط مشی در این خصوص ندارد.

درصد فراوانی کتابداران، در خصوص همکاری آن‌ها با مدیران در زمینه توسعه قوانین مربوط به سرقت ادبی نشان داد که اکثریت کتابداران (۵۳/۹ درصد) از همکاری داشتن با مدیران در این زمینه ابراز بی اطلاعی کرده‌اند و تعداد کمی (چهار درصد) از کتابداران با مدیران در زمینه توسعه قوانین مربوط به سرقت ادبی همکاری می‌کنند.

بررسی روش‌های آموزشی مقابله با سرقت ادبی مورد استفاده توسط کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی تیپ یک کشور، نشان داد که ۳۰/۳ درصد کتابداران معتقدند که بخشی از وظایف آن‌ها به عنوان کتابدار، آموزش مواردی مربوط به سرقت ادبی

خصوص تهیه بروشور هیچ گونه همکاری نداشتند. ۳۱ درصد بیش از پنج جلسه در سال را به همکاری با اساتید در خصوص تهیه کتابچه آموزشی پیشگیری از سرقت ادبی پرداخته‌اند. همچنین هیچ کدام از کتابداران، بین سه تا پنج جلسه هیچ گونه همکاری با اساتید در این زمینه نداشته‌اند.

در یافته‌ها مشخص شد که بیش از نیمی از کتابداران (۵۰/۶ درصد) هرگز به دانشجویان راهنمایی در خصوص چگونگی استناد به منابع نداده‌اند، ۲۶/۴ درصد در سال به یک - ده دانشجو این راهنمایی را داده‌اند و ۱۴/۹ درصد به بیش از ۲۰ دانشجو در سال راهنمایی داده‌اند و اکثریت کتابداران (۹۲ درصد) هرگز در جلسات سواد اطلاعاتی، در مورد سرقت ادبی آموزش‌هایی به دانشجویان نداده‌اند. همچنین سه کتابدار سه تا پنج جلسه در سال، سه کتابدار بیش از پنج جلسه در سال و یک کتابدار یک تا دو جلسه در سال در جلسات سواد اطلاعاتی، در مورد سرقت ادبی آموزش‌هایی به دانشجویان داده‌اند.

در قسمت مربوط به راهکارهای رفع موانع موجود جلوگیری از سرقت ادبی ارائه شده توسط کتابداران، بررسی توزیع فراوانی موارد گنجانده شده در بروشور آموزشی نشان داد که ۳۱/۹ درصد از کتابداران شیوه استناددهی، ۲۲ درصد سرقت ادبی عمدی و غیر عمدی، ۲۳/۱ درصد پیامدهای استفاده از سرقت ادبی، ۱۴/۳ درصد مثال‌های واقعی در مورد سرقت ادبی، ۲۰/۹ درصد ابزارهای استنادی پایگاه‌ها و ۱۴/۳ درصد سایر موارد را در بروشور آموزشی خود گنجانده‌اند. بیشترین آمار مربوط به ۳۰ درصد از کتابداران است که هیچ کدام از موارد ذکر شده را مورد استفاده قرار نداده‌اند. بعد از آن بیشترین آمار مربوطه به ۲۹ نفر از کتابداران است که شیوه استناددهی و کمترین آن مربوط به ۱۳ نفر از کتابداران است که مثال‌های واقعی از سرقت ادبی و ۱۳ نفر دیگر سایر موارد را در بروشور آموزشی خود گنجانده‌اند.

توزیع فراوانی روش‌های ارائه اطلاعات در آموزش حضوری جلوگیری از سرقت ادبی نشان داد که ۲۴/۲

درصد از کتابداران از آموزش کلاسی، ۱۷/۶ درصد از جزوه آموزشی، ۹/۹ درصد از صفحات وب، ۱۳/۲ درصد از برنامه آموزشی وب، ۷/۷ درصد از سایر موارد، ۴/۴ درصد از بلاگ‌ها، ۳/۳ درصد از پادکست‌ها و بیش از نیمی از کتابداران از هیچ کدام از روش‌ها برای ارائه اطلاعات جلوگیری از سرقت ادبی در آموزش حضوری استفاده نمی‌کنند.

همچنین توزیع فراوانی موارد استفاده شده در راهنمایی آموزشی پیوسته (online) نشان داد، در راهنمای آموزشی پیوسته توسط کتابدار ۲۲ درصد از آن‌ها از آموزش کلاسی، ۱۷/۶ درصد از وب سایت، ۹/۹ درصد از برنامه آموزشی وب، ۱۴/۳ درصد از جزوه آموزشی، ۵/۵ درصد سایر موارد، ۳/۳ درصد از وبلاگ، ۳/۳ درصد از پادکست‌ها و بیش از نیمی از آن‌ها، هیچ کدام را استفاده نکرده‌اند.

یافته‌های مربوط به توزیع فراوانی موانع موجود در جلوگیری از سرقت ادبی از دیدگاه کتابداران نشان داد که، - ۱۱ درصد از کتابداران به چالش زمان، ۱۵/۵ درصد به مدرسان، ۲۵/۳ درصد به دانشجویان، ۱۹/۸ درصد به دیگران و بیشترین تعداد کتابداران (۳۳ نفر) به هیچ کدام اشاره داشته‌اند.

همچنین درصد فراوانی کتابدارانی که در کتابچه آموزشی جلوگیری از سرقت ادبی از تاکتیک تهدید استفاده کرده‌اند، نشان می‌دهد که ۵۴/۹ درصد آن‌ها از این تاکتیک استفاده نکرده‌اند و ۲۳/۱ درصد از این تاکتیک گاهی اوقات استفاده کرده‌اند.

با بررسی توزیع فراوانی کتابداران شاغل در بخش‌های مختلف کتابخانه مشخص شد، که بیشترین کتابداران شاغل در خدمات فنی (۳۳ درصد) و کمترین آن‌ها در بخش سمعی بصری (۳/۳ درصد)، آموزشی و فراهم آوری (۶/۶ درصد) مشغول هستند.

در ادامه مشخصات دموگرافیک کتابداران با فاکتورهای فوق‌الذکر ذکر شده است.

جدول شماره ۱: درصد فراوانی کتابداران آگاه از داشتن خط مشی دانشگاه در خصوص سرقت ادبی به تفکیک جنس، سطح تحصیلات و سابقه کاری

آگاهی کتابداران از خط مشی سرقت ادبی در دانشگاه	جنس		سطح تحصیلات					سابقه کاری		
	مرد	زن	کارشناسی ارشد	کارشناسی	کارشناسی دکلم	کار دانی	۵- سال	۱۰- سال	۱۱- سال	بیش از ۱۶ سال
بلی	۱۵	۱۴/۹	۰	۰	۰	۰	۱۲/۵	۱۸/۲	۱۲/۴	۹/۷
خیر	۳۵	۲۹/۹	۶۶/۷	۲۳/۴	۳۶/۴	۲۳/۴	۳۷/۵	۲۲/۷	۴۳/۸	۲۹
اطلاعی ندارم	۵۰	۵۵/۲	۳۳/۳	۵۷/۱	۴۰/۹	۵۹/۶	۵۰	۵۹	۴۳/۸	۶۱/۳

با توجه به جدول شماره ۱، آزمون کای اسکور نشان داد که بین آگاهی کتابداران از داشتن خط مشی دانشگاه در خصوص سرقت ادبی و جنسیت کتابداران رابطه وجود ندارد ($p\text{-value}=0/9$) اما بین آگاهی کتابداران از داشتن خط مشی دانشگاه در خصوص سرقت ادبی و سطح کار کتابداران هم رابطه ای وجود ندارد. ($p\text{-value}=0/8$)

تحصیلات کتابداران رابطه وجود دارد ($p\text{-value}=0/04$) و بیشتر کارشناسان ارشد از وجود خط مشی دانشگاه آگاه بودند. همچنین این آزمون نشان داد که بین آگاهی کتابداران از داشتن خط مشی دانشگاه در خصوص سرقت ادبی و سابقه کار کتابداران هم رابطه ای وجود ندارد. ($p\text{-value}=0/8$)

جدول شماره ۲: درصد فراوانی همکاری کتابداران با مدیران در زمینه توسعه قوانین مربوط به سرقت ادبی به تفکیک جنس، سطح تحصیلات و سابقه کاری

همکاری با مدیران	جنس		سطح تحصیلات					سابقه کاری		
	مرد	زن	کارشناسی ارشد	کارشناسی	کارشناسی دکلم	کار دانی	۵- سال	۱۰- سال	۱۱- سال	بیش از ۱۶ سال
بلی	۱۰	۱۳/۲	۰	۱۶/۷	۱۴/۳	۰	۶/۲	۲۲/۷	۵/۸	۹/۷
خیر	۴۰	۳۰/۹	۶۶/۷	۲۵	۱۴/۳	۶۶/۷	۴۳/۸	۲۷/۳	۴۷/۱	۲۵/۸
اطلاعی ندارم	۵۰	۵۵/۹	۳۳/۳	۵۸/۳	۷۱/۴	۳۳/۳	۴۵/۵	۵۰	۴۷/۱	۶۴/۵

آزمون کای اسکور نشان داد که بین همکاری کتابداران دانشگاه با مدیران در زمینه توسعه قوانین مربوط به سرقت ادبی (جدول شماره ۲) و جنسیت آن‌ها ($p\text{-value}=0/7$)، بین همکاری کتابداران دانشگاه با مدیران در زمینه توسعه قوانین مربوط به سرقت ادبی و سطح تحصیلات آن‌ها ($p\text{-value}=0/2$) و بین همکاری کتابداران دانشگاه با مدیران در زمینه توسعه قوانین مربوط به سرقت ادبی و سابقه کاری آن‌ها ($p\text{-value}=0/3$) رابطه ای وجود ندارد. یافته‌ها نشان داد که ۲۵ درصد مردان، ۳۲/۴ درصد زنان، ۱۴/۳ درصد دیپلم، ۳۵/۴ درصد کارشناسی، ۳۱/۸ درصد کارشناسی ارشد، نقش کتابدار را به عنوان آموزشگر برای جلوگیری از سرقت ادبی پذیرفته اند و سوابق کاری شش تا ده سال بیشترین فراوانی (۵۲/۲) درصد را برای قبول این نقش داشته‌اند. همچنین بین پذیرش وظیفه کتابدار برای آموزش موارد مربوط به سرقت ادبی به دیگران توسط کتابداران و جنس ($p\text{-value}=0/7$) و سابقه کاری آن‌ها ($p\text{-value}=0/2$) رابطه ای وجود ندارد. اما بین پذیرش وظیفه کتابدار برای آموزش به موارد مربوط به سرقت ادبی به دیگران توسط کتابداران و سطح تحصیلات آن‌ها رابطه ای وجود دارد ($p\text{-value}=0/03$) در واقع هر چه سطح تحصیلات بیشتر شده، کتابداران وظیفه آموزش مربوط به پیشگیری از سرقت ادبی را در فعالیت‌های علمی خود بیشتر پذیرفته‌اند.

جدول ۳: درصد فراوانی همکاری کتابداران با دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها در خصوص پیگیری سرقت ادبی به تفکیک جنس، سطح تحصیلات و سابقه کاری

بیش از ۱۶ سال	۱۱-۱۵ سال	۲-۱۰ سال	۰-۵ سال	سطح تحصیلات				جنس		همکاری کتابداران با دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها
				کارشناسی ارشد	کارشناسی	کاردانی	دیپلم	زن	مرد	
۶۵/۲	۵۰	۳۵	۶۴/۳	۴۷/۱	۴۶/۳	۳۳/۳	۱۰۰	۴۸/۱	۶۳/۱	هرگز
۸۷	۷/۱	۳۵	۷/۱	۵/۹	۲۲	۳۳/۳	۰	۱۸/۵	۵/۳	۱-۲ مرتبه در سال
۰	۷/۱	۵	۰	۵/۹	۴/۹	۰	۰	۵/۶	۰	۳-۵ مرتبه در سال
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۶-۹ مرتبه در سال
۲۶/۱	۳۵/۷	۲۵	۲۸/۶	۴۱/۲	۲۶/۸	۳۳/۳	۰	۲۷/۸	۳۱/۶	بیش از ۱۰ مرتبه در سال

با توجه به جدول شماره سه، آزمون کای اسکور نشان داد که بین همکاری کتابداران با دانشکده‌ها و دانشگاه‌های دیگر در خصوص پیگیری سرقت ادبی با جنسیت آن‌ها ($p\text{-value}=0/۳$)، بین همکاری کتابداران با دانشکده‌ها و دانشگاه‌های دیگر با سطح تحصیلات آن‌ها ($p\text{-value}=0/۵۵$) و بین همکاری کتابداران با دانشکده‌ها و دانشگاه‌ها با سابقه کاری آن‌ها ($p\text{-value}=0/۲۲$) هیچ رابطه‌ای وجود ندارد.

جدول ۴: درصد فراوانی شرکت در کارگاه‌های آموزشی جلوگیری از سرقت ادبی و برگزاری کارگاه‌های اخلاق پژوهشی توسط کتابداران به تفکیک جنس، سطح تحصیلات و سابقه کاری

بیش از ۱۶ سال	۱۱-۱۵ سال	۲-۱۰ سال	۰-۵ سال	سطح تحصیلات				جنس		شرکت و برگزاری کارگاه‌های آموزشی جلوگیری از سرقت ادبی
				کارشناسی ارشد	کارشناسی	کاردانی	دیپلم	زن	مرد	
۳/۳	۵/۹	۴/۵	۰	۹/۵	۴/۲	۰	۰	۵/۹	۰	شرکت در
۹۶/۷	۹۴/۱	۹۵/۵	۱۰۰	۹۰/۵	۹۵/۸	۱۰۰	۱۰۰	۹۴/۱	۱۰۰	کارگاه‌های آموزشی
۶/۷	۵/۹	۹/۱	۱۲/۵	۹/۵	۱۲/۵	۰	۰	۱۰/۳	۵/۳	برگزاری کارگاه‌های
۹۳/۳	۹۴/۱	۹۰/۹	۸۷/۵	۹۰/۵	۸۷/۵	۱۰۰	۱۰۰	۸۹/۷	۹۴/۷	اخلاق پژوهشی

یافته‌های مربوطه به آگاهی کتابداران از نرم افزارهای سرقت ادبی در دانشگاه‌ها نشان داد که جنس، ۲۱/۱ درصد مردان و ۱۱/۶ درصد زنان، همچنین سطح تحصیلات، ۱۲/۵ درصد از کارشناسی‌ها و ۱۳/۶ درصد کارشناسی ارشد‌ها و سابقه کاری، بیشترین مقدار مربوط به سابقه کاری بیش از ۱۶ سال (۱۳/۳ درصد) و کمترین (۸/۷ درصد) مربوط به شش تا ده سال کاری، از وجود این نرم افزارها آگاهی دارند. آزمون کای اسکور نشان داد که بین آگاهی کتابداران از داشتن نرم

در این بررسی (جدول شماره چهار) مشخص شد که بین شرکت کتابداران در کارگاه‌های آموزشی جلوگیری از سرقت ادبی و جنسیت آن‌ها ($p\text{-value}=0/۲۷$) همچنین با سطح تحصیلات ($p\text{-value}=0/۶۸$) و با سابقه کاری آن‌ها ($p\text{-value}=0/۸۱$) رابطه وجود ندارد. همچنین بین برگزاری کارگاه‌های اخلاق پژوهشی توسط کتابداران و جنسیت آن‌ها ($p\text{-value}=0/۵۰۲$)، سطح تحصیلات ($p\text{-value}=0/۶۹۸$) و همچنین سابقه کاری آن‌ها ($p\text{-value}=0/۸۹$) رابطه‌ای وجود ندارد.

۶۶/۷ درصد با سابقه کاری صفر تا پنج سال، ۷۳/۹ درصد با شش تا ده سال کاری، ۵۶/۲ درصد با ۱۱ تا ۱۵ سال کار و ۶۶/۷ درصد با بیش از ۱۶ سال کاری.

آزمون کای اسکوئر نشان داد که بین کتابدارانی که دانشجویان در خصوص سرقت ادبی از آن‌ها سؤال می‌کنند و جنسیت آن‌ها (p-value=۰/۴۷) رابطه ای وجود دارد. اما بین کتابدارانی که دانشجویان در خصوص سرقت ادبی از آن‌ها سؤال می‌کنند و سطح تحصیلات آن‌ها (p-value=۰/۸۳) و سابقه کاری (p-value=۰/۵۲) رابطه ای وجود ندارد.

افزارهای پیگیری سرقت ادبی در دانشگاه‌ها و جنسیت آن‌ها (p-value=۰/۲۵۹) و همچنین با سابقه کاری (p=۰/۹۲۵) (value=) رابطه ای وجود ندارد. اما بین آگاهی کتابداران با تحصیلات آن‌ها (p-value=۰/۰۴۲) رابطه وجود دارد.

درصد فراوانی کتابدارانی که دانشجویان در خصوص سرقت ادبی از آن‌ها هرگز سؤال نپرسیده‌اند، جنس، سطح تحصیلات و سابقه کار عبارت است از: ۶۸/۴ درصد مردان و ۶۵/۷ درصد زنان، ۷۱/۴ درصد دیپلم، تمام کاردانی، ۶۳ درصد کارشناسی و ۶۳/۶ درصد کارشناسی ارشدها، همچنین

جدول ۵: درصد فراوانی کتابدارانی که به دانشجویان در خصوص راهنمای سبک استناد و چگونگی استناد به منابع همکاری داشته اند به تفکیک جنس، سطح تحصیلات و سابقه کار

راهنمایی به دانشجویان در خصوص سبک استناد و چگونگی استناددهی به منابع	جنس		سطح تحصیلات				سابقه کاری			
	مرد	زن	کاردانی	دیپلم	کارشناسی ارشد	کارشناسی	۰-۵ سال	۶-۱۰ سال	۱۱-۱۵ سال	بیش از ۱۶ سال
هرگز	۴۷/۴	۵۲/۲	۶۶/۷	۷۱/۴	۵۴/۳	۳۶/۴	۶۶/۷	۴۷/۸	۴۷/۱	۴۸/۳
۱-۱۰ دانشجویان در سال	۴۲/۱	۲۲/۴	۰	۱۴/۳	۲۳/۹	۴۰/۹	۱۳/۳	۳۴/۸	۳۵/۲	۲۰/۷
۱۱-۲۰ دانشجویان در سال	۱۰/۵	۷/۵	۳۳/۳	۰	۱۰/۹	۰	۱۳/۳	۸/۷	۵/۹	۶/۹
بیش از ۲۰ دانشجویان در سال	۰	۱۷/۹	۰	۱۴/۳	۱۰/۹	۲۲/۷	۶/۷	۸/۷	۱۱/۸	۲۴/۱

آزمون کای اسکوئر (با توجه به جدول شماره ۵) نشان داد که بین کتابدارانی که به دانشجویان در خصوص سبک استناد و چگونگی استناد به منابع راهنمایی می‌کنند و جنسیت آن‌ها (p-value=۰/۱۲۲) و سابقه کاری (p-value=۰/۰۶۲) رابطه وجود دارد.

ای وجود ندارد. اما بین کتابدارانی که به دانشجویان در خصوص سبک استناد و چگونگی استناد به منابع راهنمایی می‌کنند و سطح تحصیلات آن‌ها (p-value=۰/۰۲) رابطه ای وجود دارد.

جدول شماره ۶: درصد فراوانی کتابدارانی که در جلسات سواد اطلاعاتی، آموزش‌هایی در خصوص سرقت ادبی به دانشجویان می‌دهند به تفکیک جنس، سطح تحصیلات و سابقه کار

آموزش در خصوص سرقت ادبی در جلسات سواد اطلاعاتی	جنس		سطح تحصیلات				سابقه کاری			
	مرد	زن	کاردانی	دیپلم	کارشناسی ارشد	کارشناسی	۰-۵ سال	۶-۱۰ سال	۱۱-۱۵ سال	بیش از ۱۶ سال
هرگز	۹۰	۹۲/۵	۱۰۰	۱۰۰	۹۳/۸	۸۱	۹۳/۳	۹۱/۳	۸۲/۳	۹۶/۷
۱-۲ جلسه در سال	۵	۰	۰	۰	۲/۱	۰	۰	۰	۵/۹	۰
۳-۵ جلسه در سال	۵	۳	۰	۰	۴/۱	۴/۸	۶/۷	۴/۳	۵/۹	۰
بیش از ۵ جلسه در سال	۰	۴/۵	۰	۰	۰	۱۴/۲	۰	۴/۳	۵/۹	۳/۳

آزمون کای اسکوتر نشان داد که بین کتابدارانی که در جلسات سواد اطلاعاتی، آموزش‌هایی در خصوص سرقت ادبی به دانشجو می‌دهند (جدول شماره ۶) و جنسیت آن‌ها ($p\text{-value} = ۰/۲۱$) و سابقه کاری ($p\text{-value} = ۰/۶۵$) رابطه ای وجود ندارد. اما بین کتابدارانی که در جلسات سواد اطلاعاتی، آموزش‌هایی در خصوص سرقت ادبی به دانشجو می‌دهند و سطح تحصیلات آن‌ها ($p\text{-value} = ۰/۰۳$) رابطه ای وجود دارد.

یافته‌های مربوط به کتابدارانی که در بروشور آموزشی از تاکتیک تهدید استفاده می‌کنند، نشان داد که هیچ کدام به تفکیک جنس، سطح تحصیلات و سابقه کار، از این تاکتیک استفاده نمی‌کنند، همچنین آزمون کای اسکوتر نشان داد که بین کتابدارانی که در بروشور آموزشی جلوگیری از سرقت ادبی از تاکتیک تهدید استفاده می‌کنند و جنسیت ($p\text{-value} = ۰/۲۴$)، سطح تحصیلات ($p\text{-value} = ۰/۰۹$) و سابقه کاری آن‌ها ($p\text{-value} = ۰/۲۳$) رابطه‌ای وجود ندارد.

بحث و نتیجه گیری

به علت رشد افزون علم، تشخیص سرقت ادبی به مراتب سخت تر و راه‌های جلوگیری از آن نیز گسترده‌تر شده است. در عصر تکنولوژی کتابداران با چالش‌های جدیدی روبه رو هستند که از جمله آن‌ها می‌توان به مسئله اخلاق پژوهی و امانت داری در پژوهش‌ها اشاره کرد. سرقت ادبی در میان دانشجویان و پژوهشگران به علت‌های گوناگونی مانند عدم آگاهی و کمبود دانش و گاهی اوقات به صورت عمدی رخ می‌دهد. در هر حال مقالات با سرقت علمی غیر قابل استفاده و گمراه کننده هستند [۲]. در این پژوهش سعی شده که کتابداران با نقش خود بیشتر آشنا شوند و گامی در جهت جلوگیری از سرقت ادبی بردارند.

مطالعه حاضر با پژوهش کوچکی همسو بوده ولی با پژوهش گیسون همسو نبود. این مطالعه ازین رو با پژوهش کوچکی [۷] همسو است که هر دو، یکی از عوامل بروز پدیده سرقت علمی را عدم آگاهی کتابداران و پژوهشگران از وجود خط

مشی ذکر کردند. نتایج حاصل ازین بررسی نشان داد درصد کمی از کتابداران شاغل در این کتابخانه‌ها با مفاهیم سرقت ادبی آشنا بودند و حدود ۸۷ درصد آن‌ها اطلاعی در خصوص وجود قانون و یا خط‌مشی‌هایی در دانشگاه‌های خود نداشتند. ولی با تحقیق گیسون [۶] هم سو نیست، بدین جهت که او بیان کرد که ۸۴ درصد ابراز آگاهی از وجود این قانون در دانشگاه‌های خود داشتند. مادری [۸]، بویسورت و لروین [۹] به ضرورت تدوین و توجه به قوانین و خط‌مشی‌هایی برای پیشگیری ازین پدیده نیز اشاره کردند. همچنین گیسون در پژوهش خود عنوان کرد که اکثریت کتابداران از نقش خود در خصوص آموزش و پیشگیری از سرقت ادبی در کتابخانه‌های دانشگاهی آگاهی داشتند. در صورتی که در این مطالعه کمتر از نیمی (۳۰/۳ درصد) از شرکت کنندگان پرداختن به مسئله سرقت ادبی را از وظایف خود می‌دانستند. فدایی [۱۰]، توکل و ناصری راد [۱۱] این امر را ناشی از غفلت و بی‌توجهی، عدم فرهنگ استاد دهی، فراموشی ارجاع‌نویسی، درک نادرست و تفاسیر اشتباه دانسته‌اند.

نتایج پژوهش حاضر نشان داد اکثر (۹۰/۹ درصد) کتابداران هیچ آموزشی ارائه نداده‌اند و همچنین (۹۵/۵ درصد) در - کارگاه‌های آموزشی نیز شرکت نکرده‌اند. که این بررسی با مطالعه تجربیات کتابداران انجمن کتابخانه‌های پژوهشی و دانشگاهی در سال ۲۰۱۰ در مورد جلوگیری از سرقت ادبی هم راستاست [۱۲]. در حالی که با تحقیق گیسون که ۷۰ درصد آنان در کلاس‌های درس به دانشجویان آموزش داده بودند و تحقیق سوزان در سال ۲۰۰۹ که در کتابخانه (QCC) انجام داد، هم‌راستا نبود. سهرابی [۱۳]، فرهود [۱۲]، ستوده و همکاران [۱]، همچنین عزیزی [۳] در پژوهش‌های خود به این نتیجه رسیدند که، با ارتقای سواد اطلاعاتی و مهارت‌های مطالعه و پژوهش از طریق آموزش و برگزاری کارگاه‌ها می‌توان نقش مؤثری در پیشگیری از سرقت علمی ایفا کرد. اینسلی [۱۴] نیز به تطابق رفتارهای دانشجویان با مهارت‌های اطلاع‌یابی نیز توجه کرد. پارک [۱۵] نیز علاوه بر تاکید به

سرقت ادبی رابطه وجود دارد. در حقیقت، با افزایش سطح تحصیلات، کتابداران با وظایف خود در پیشگیری از سرقت ادبی بیشتر آشنا شده و در صدد رفع این مشکل بر می آیند. کیت کامینگ، یک کتابدار متخصص رسانه، عقیده دارد به وسیله ارائه تکالیف خاص که منحصر به فرد و خلاقانه هستند و کمتر می شود در آن‌ها از کپی و چسباندن استفاده کرد، می توان از سرقت ادبی جلوگیری کرد. در کتابخانه دانشکده علوم اجتماعی نیویورک یکی از وظایف کتابداران کمک به اساتید در طراحی پروژه های دانشجویی است. بنابراین، در بخش هایی از پروژه شناسایی می گردد که ممکن است سرقت ادبی انجام شود. در تحقیق گیسون بیشتر کتابداران مورد پژوهش جهت آموزش جلوگیری از سرقت ادبی، شیوه کلاسی را ترجیح داده اند و ارجحیت توجه آن‌ها به شیوه استناددهی منابع و مآخذ بوده است. در حالی که در سایر پژوهش ها گرایش به سمت آموزش آنلاین و دستورالعمل - های آنلاین بود. کیت کامینگ عقیده دارد سرقت ادبی را می تواند به وسیله تکالیف خاص محدود ساخت به این معنی که تکالیف به صورت منحصر به فرد و خلاقانه باشد تا کمتر بتوان از کپی برداری و چسباندن استفاده کرد. تلاش مداوم در آموزش دانشجویان از طریق کارگاه های آموزشی کتابخانه ها کلاس های سواد اطلاعاتی کلید موفقیت در امر پژوهش و جلوگیری از سرقت ادبی می باشد [۱۷]. انجمن کتابخانه های پژوهشی و دانشگاهی در سال ۲۰۱۰ تجربیات کتابداران خود را در مورد جلوگیری از سرقت ادبی مورد بررسی قرار داد. این کتابداران به علت داشتن دانش و آشنایی با آموزش سواد اطلاعاتی و همچنین به علت اینکه سرقت ادبی یکی از مهمترین اجزاء استانداردهای این انجمن است، انتخاب شدند. ۳۲/۹ درصد کتابداران راه های جلوگیری از سرقت ادبی را آموزش داده بودند و اکثر آن‌ها (۶۷/۱ درصد) به صورت منظم هیچ آموزشی در این خصوص ارائه ننموده بودند. در نتیجه از طرف کتابداران به یکی از مهمترین استانداردهای ای. سی. آر. ال (ACRL) (استاندارد چهار و پنج) توجه کمی می شود و این ممکن است به علت ناآشنایی با روش های آموزش، زمان و یا این عقیده باشد که آموزش مربوط به

توسعه یادگیری و آموزش به ارائه واحدی درسی برای رعایت قوانین این حوزه اشاره کرد. در این مطالعه بیش از نیمی (۵۷/۳ درصد) از پاسخ دهندگان اطلاعی در خصوص نرم افزارهای شناسایی سرقت ادبی نداشتند و نمی دانستند آیا دانشگاه از این نرم افزارها برای انجام پژوهش های محققین خود استفاده می کند یا خیر. در حالی که در مطالعه گیسون ۸۵/۲ درصد به استفاده از نرم افزار ترتین توسط موسسه خود اشاره کردند و این امر نشان دهنده عدم هم سویی در این دو پژوهش است. فوده [۲] و بورک [۱۶] نیز با توجه به حجم روز افزون اطلاعات و سرقت ادبی، استفاده از نرم افزارهای ردیابی سرقت ادبی را ضروری دانسته اند، هر چند برخی افراد عقیده دارند با وجود نرم افزارهای پیشگیری از سرقت ادبی، پس چرا به نقش کتابدار پرداخته می شود؛ بر این اساس گفته جسی دگ به نقل از سوزان ارزشمند است که می گوید: "خبر بد این است که این نرم افزارها نمی توانند سرقت ادبی را قبل از انجام شدنش متوقف سازند" [۱۷]. همینطور همه منابع در پایگاه های اطلاعاتی ایندکس نشده اند؛ به علاوه این نرم افزارها سرقت ایده ها و یا نویسندگان دروغین را چک نمی کند، خصوصا وقتی یک نفر بر نفر دیگری مقاله می نویسد. کتابخانه دانشکده علوم اجتماعی نیویورک با طراحی بروشورهای راهنما چه به صورت چاپی و چه آنلاین در خصوص ابزار و مواد پژوهش به استفاده کنندگان کمک می کند. همچنین دستنامه آموزشی پایگاه های اطلاعاتی بر روی سایت این کتابخانه قرار دارد که مبنای آن پایگاه هایی است که بیشترین استفاه را دارد، در نتیجه مراجعان را با مظاهر سرقت ادبی آشنا می سازد [۱۷]. این در حالی است که در این پژوهش ۶۹ درصد کتابداران اشاره کردند که هیچگونه بروشور آموزشی در این خصوص تهیه نکرده اند. گیسون نیز در پژوهش خود به نقش مؤثر همکاری بین کتابداران با مدیران و اساتید اشاره کرده است. در این پژوهش نیز مشخص شد که بین سطح تحصیلی کتابداران با مواردی از قبیل آگاهی از خط مشی، پذیرش وظیفه آموزش استناددهی، برگزاری جلسات سواد اطلاعاتی و کمک به دانشجویان، همچنین آگاهی از وجود نرم افزارهای

دانشگاه‌های علوم پزشکی در یک محدوده خاص بود، این مسئله را نیز شاید بتوان با همکاری بهتر کتابداران و پژوهشگران بهبود بخشید.

تشکر و قدردانی

نویسندگان این مقاله بر خود لازم می‌بینند که از زحمات استاد گرانقدر آقای دکتر حسن اشرفی ریزی تشکر نمایند که در انجام پژوهش و بازبینی مقاله صمیمانه ما را یاری نمودند. این مقاله حاصل (بخشی از) طرح تحقیقاتی تحت عنوان «بررسی ایفای نقش کتابداران شاغل در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های علوم پزشکی تیپ یک کشور در ارتباط با سرقت ادبی و مقابله با آن»، مصوب دانشگاه علوم پزشکی اصفهان در سال ۱۳۹۰ به کد ۲۹۰۳۹۰ می‌باشد که با حمایت دانشگاه علوم پزشکی اصفهان اجرا شده است.

اساتید و مدرسین دانشگاه است نه کتابداران. به علت اینکه دانشگاه‌ها به استفاده از سیستم‌های شناسایی الکترونیکی پیوسته تکیه دارند و سیاست‌های دانشگاه‌ها تاثیر کمی بر جلوگیری از سرقت ادبی دارند، کتابداران دانشگاهی اکنون فرصت توسعه مهارت‌های آموزشی خود در این زمینه را خواهند داشت.

کتابداران و اساتید باید به طور مداوم با یکدیگر کار کنند تا دانشجویان بتوانند به صورت اثربخشی به فعالیت‌های پژوهشی بپردازند. کتابخانه‌های دانشگاهی نقطه عطف دانشجویان برای آغاز جریان پژوهش است. لذا، لازم است دانشجویان، اساتید و کتابداران با یکدیگر در جهت کاهش سرقت علمی همکاری داشته باشند [۱۷]. به علاوه در پی افزایش روزافزون سرقت ادبی در پژوهش‌های دانشگاهی، نرم‌افزارها و سرویس‌های شناسایی سرقت ادبی مانند: داگ کاپ (DocCop)، پلیجر اینفورم (plagiarInform)، ترنتین و مای دراپ باکس (MyDropBox) وجود دارد که کتابداران دانشگاهی می‌باید با آن‌ها آشنا باشند و در کارگاه‌های سواد اطلاعاتی به معرفی آن‌ها بپردازند و یا روی وب‌سایت کتابخانه‌های خود قرار دهند.

همچنین در خصوص جلوگیری از سرقت ادبی، پیشنهاد می‌شود که هر موسسه یا دانشگاهی خط مشی و سیاستی بدون در مورد سرقت ادبی داشته باشند. بدون این سیاست‌ها هیچ گونه راهی برای مقابله و جلوگیری از پیشرفت سرقت-ادبی در آثار وجود ندارد [۱۸] و از کتابداران به عنوان عنصر اصلی در تهیه و اجرای این خط مشی استفاده شود. می‌توان دستنامه‌هایی منطبق با استانداردهای ای. سی. آر. ال در خصوص سرقت ادبی تهیه کرد و در وب سایت کتابخانه‌ها یا به صورت چاپی در معرض دید استفاده کنندگان قرار داد.

از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان به عدم همکاری کتابداران در پرکردن پرسشنامه اشاره کرد، این مشکل را می‌توان با فرهنگ سازی و اطمینان از محرمانه ماندن پرسشنامه و هویتشان تا حدودی حل کرد اما یکی دیگر از محدودیت‌ها، مشکلات ناشی از پخش پرسشنامه‌ها به دلیل عدم تمرکز

References

Reference

1. Sutodeh H, Rafie N, Mirzaei Z. [Take a look at plagiarism and strategies for prevention and follow-up]. *Journal of Library & Information* 2000; 13(4): 27. [Persian]
2. Fodeh P. [Performance evaluation of data recovery procedures to deal with plagiarism in the present and future]. *Scientific Communication Monthly Journal* 1998; 9(3): 42-7. [Persian]
3. Azizi MH. [Take a harmful phenomenon of plagiarism in medical research]. *Digestion Journal* 1998; 13(3): 173-6. [Persian]
4. Mansourian Y. Adherence to scientific ethics and prevention of fraud in the shadow of Science. *News Analysis Database lizan* 2002 [cited 2016 mar 20]. Available from: URL: <http://www.lisna.ir>
5. Khosravi F. [Plagiarism]. *Journal Books* 1996; 67: 9-10. [Persian]
6. Gibson NS, Chester-Fangman C. The Librarian's Role in combating plagiarism. *Reference Services Review* 2011; 39 (1): 132-150.
7. Kochaki AR, Nasiri M, Ghorbani R, Khoramdel S. [30 years of field research in Iran: moral status of research]. *Agricultural ecology Journal* 2012 ; 5(4): 395- 405. [Persian]
8. Madray A. Developing Students' Awareness of Plagiarism: Crisis and Opportunities. *Library Philosophy and Practice (serial online)* 2010 [cited 2016 Apr 20]. Available from: URL: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/plagiarize%20>
9. Boisvert RF, Irwin MJ. Plagiarism on the rise. *Communications of the ACM* 2006; 49(6): 23-4.
10. Fadaei GR. [Petty theft and general theft]. *Journal of Library and Information* 2002; 46(1): 7-11. [Persian]
11. Tavakol M, NaseriRad M. [Plagiarism with an account of the sociology of science]. *Journal of Ethics in Science and Technology* 1999; 4(3-4): 1-6. [Persian]
12. Farhod D. [Ambition, knowledge of the game, the degree of (Plagiarism words)]. *Journal of Ethics in Science and Technology* 1999; 3(4): 1-5. [Persian]
13. Sohrabi MR. [Plagiarism: case and ways to prevent it]. *Genetics in the Third Millennium Journal* 2002; 10(3): 2817-23. [Persian]
14. Insley R. Managing Plagiarism: A Preventative Approach. *Business Communication Quarterly* 2011, 74(2): 183-187.
15. PARK CH. In order (people) words: plagiarism by university student – literature and lesson. *Assessment & Evaluation in Higher Education* 2003; 28 (5): 471-488
16. Burke M. Deterring plagiarism: A new role for librarians. *Library Philosophy and Practice [serial online]* 2005 [cited 2015 Aug 20]; 13:10. Available from: URL:<http://digitalcommons.unl.edu/cgi>.
17. Soltani P, Rastin F. [Encyclopedia of Library and Information]. Tehran: Farhang Publication; 2001. [Persian]
18. Harris RA. *The plagiarism handbook: Strategies for preventing, detecting, and dealing with plagiarism*. Pycszak Publication; 2001.

Evaluation of Medical Librarians' Familiarity with Plagiarism

Ghafouri M¹/ Rakhsh F²/ Rahafrooz S³

Abstract

Introduction: With the emergence of technology in health information services, plagiarism has appeared as an issue which could harm scientific communities. In this regard, librarians have important roles and could protect the prestige of scientific communities by detecting and managing plagiarism. This study aimed to survey the role of librarians working in central libraries of medical universities type 1 in relation to plagiarism and taking appropriate measures.

Methods: This study is an analytical and applied survey in which the standard questionnaire of d American Library Association was used by sending it via. The population consisted of librarians employed in Medical Universities type 1 (N=110). The sampling was based on census. Validity, content validity and reliability were performed using test-retest correlation. Coefficient of 78.0 was confirmed by the data collection practices. Data were analyzed by SPSS using descriptive and inferential statistics (chi-square).

Results: It was found that 40.4% percent of respondents had an active role in helping the students and instructors to use citations correctly. The results of Chi-square test showed that there was a relationship between librarians giving advices to students in using citation and referring to sources and their level of education (P = 0.02). It was also found that 30% of these librarians were active in preparing brochures and assignments for teachers.

Conclusion: According to the findings of the study, librarians did not show to have a very active role in detecting and dealing with plagiarism due to lack of familiarity with this issue and information literacy. Workshops for educating librarians and making them aware of their roles in this regard is highly recommended.

Keywords: Medical Librarian, Plagiarism

• Received: 04/May/2016 • Modified: 3/Aug/2016 • Accepted: 29/Aug/2016

1. MSc of Information Science and Knowledge, Health Information Technology Research Center, Isfahan University of Medical Sciences; School of Educational Sciences, Isfahan University, Isfahan, Iran
2. PhD Student Of Health Information Management, Health Information Technology Research Center, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran; Corresponding Author (mgh067@yahoo.com)
3. MSc of Information Science And Knowledge, School of Educational Sciences, Isfahan University, Isfahan, Iran

